

ABHIDHARMAKOŚABHĀṢYATĪKA-TATTVĀRTHA-NĀMA'NIN

ESKİ UYGURCA TERCÜMESİNDEN BİR PARÇA

F. Sema BARUTÇU

1. Buddhist Türk-Uygur Edebiyatında, Abhidharma literatürü (Skr. **Abhidharmapiṭaka**) olarak adlandırılan ve Buddha'nın doktrinini izah eden felsefi eserler içinde Vasubandhu'nun **Abhidharmakośa-Śāstra** adlı eserine Sthiramati'nin yazmış olduğu tefsirin Uygurca tercümesi önemli yer tutar¹.

Uyg. yazma, Tun-Huang'daki Buddhist manastırlarda Sir Aurel Stein tarafından bulunmuştur. İki ciltlik eser, bu gün British Museum'da ve Or. 8212, 75A/75B numaralarında kayıtlıdır².

1 Eserin faksimilesi bir girişle Prof. Şinasi Tekin tarafından neşredilmiştir: **Abhidharma-kośa-bhāṣya-ṭīkā-tattvārtha-nāma**. Vasubandhu'nun **Abhidharmakośaśāstra** adlı eserine Sthiramati'nin yazdığı tefsirin Uygurca çevirisi: **Abidarim kosavardi şastr**. I. Giriş ve metnin tıpkıbasımı, New York 1970. Bu ve diğer Uygurca Abhidharma metinleri üzerine yapılmış çalışmalar şunlardır: K. Röhrborn, "Zur Terminologie der buddhistischen Sekundärüberlieferung in Zentralasien" *ZDMG* 133 (1983), s. 273-296 (TekinAbidarim'in I. Bölüm 118a 8-119b 3 arası); K. Kudara, "Gojüni shinjo o toku uiguryaku abidaruma ronsho danpen", *Indogaku bukkyōgaku kenkyū. Journal of Indian and Buddhist Studies*, XXVI, 2 (Mart 1978), s. 1003 (81)-1000 (84).; K. Kudara, "Uiguryaku 'Kusharonjuchü' ichiyō", *Indogaku bukkyōgaku kenkyū. Journal of Indian and Buddhist Studies*, XXVIII, 2 (Mart 1980), s. 944 (44)-940 (48).; K. Kudara, "Nyūabidatsumaron no chushakusho ni tsuite", *Indogaku bukkyōgaku kenkyū. Journal of Indian and Buddhist Studies*, XXIX, 1 (Aralık 1980), s. 411 (72)-406(77).; fc, Kudara "A Fragment of an Uigur Version of the **Abhidharmakośakārikā**", *JA*, CCLIX (1981), s. 325-346. K. Kudara, "Uiguryaku 'Abidatsumajunshōiron' shōnon. An Uigur text of extracts from the **Abhidharman-yāyānusāra-śāstra**", *Bukkyōgaku kenkyū* (Buddholoji Araştırmaları) 38 (Shōwa 57 nen/1982), s. 1-27.; K. Kudara, "Kusharonchü 'Kinkasbō'ni tsuite", *Indogaku bukkyōgaku kenkyū. Journal of Indian and Buddhist Studies* XXX, 2 (Mart 1982), s. 994 (48)-989 (53).; K. Kudara, "Uiguryaku 'Abidatsumakusharon' shotan, fujū yūrinkan shozō danpen", *Ryūkoku daigaku ronshū* (Ryūkoku Üniversitesi Dergisi), 425 (Shōwa 59 nen/1984), s. 65-90 (Bu, ingilizce olarak *I.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Dergisi* XXIV-XXV (1980-1986), s. 305-323'te de neşredilmiştir. Geng Shimin, "A Study" of the Fragment of "**Abhidharmakośa-Śāstra**" in Uigur Script"; *MINZU YUWEN*, No. 1 (1987).; Geng Shimin, «The Study of Remnants of the Sūtra **Abhidharmakośa-Śāstra** in Ancient Huigu", *MINZU YUWEN*, No. 4 (1987).; Geng Shimin, "A Study of one newly discovered folio of the Uighur "**Abhidharmakośa-Śāstra** """, *CAJ* 33 (1989), s. 36-45 + I levha,

2 Bk. Tekin Abidarim, s. XXII.

Aslında seki? bölümünden oluşan eserin elimizde ilk iki bölümü; Uyg. Uyg. **datukos** (Skr. **dhātukośa**) ve Uyg. **inrayakoş** (Skr. **indriyakosa**) kalmıştır. Or. 8212, 75A'da kayıtlı olan birinci bölüm tamdır. İkinci bölüm (Or. 8212, 75B) ise, baştan ve sondan eksik haldedir³.

Bu yazıda eserin I I . bölümünden 55a 12-56b 3. satırlar arasında kalan parça incelenmiştir.

II. Metin

(I I . Bölüm, 55a 12) 釋 曰 何 因 *kayu tutağım bar* (13) *kılıp bo sizik-ig^a turğurdi köngül bilig birle yaratılmış bilge bilig* (14) *edgü afağ-hğ biş bilig-l(e)r birle toğmış bilge bilig yme* (15) *ok edgü akığ-liğ erür iki yörüg-ler-i tengikü tüketmek* (55b 1) *üz-e ne üçün köngül bilig birle yaratılmış bilge bilig körüm* (2) *bolup biş bilig-l(e)r birle-ki bilge bilig körüm ermez bolur* (3) *tip tiser. küsemiş üçün bekiz belgü-lüg bildürgeli yörüg-in* (4) *anın bar kılmış ol bo sizik-ig tip* 釋 曰 決 者 . 決 斷 (5) *yinçürmek erser otğurak-lamak üz-mek erür istemek erser* (6) *sakınmak ülgülemek titir atkanğu-l(a)r-ıg sakınıp ülgülep* (7) *otğurak-lap üzer üçün adırt-lıg otğurak- anın atamış* (8) *olyninçürdeçi istedeçitip çınğaru-sın-ça sakınıp yinçür-*(9) *-ür isteyür üçün anın atı bolmuş ol körüm tip biş bilig-* (10) *4(e)r birleki bilge bilig-ning yok üçün mundağ osuğ-luğ edrem-i* (11) *anın atı bolmaz körüm tip* 釋 曰 五 像 俱 思 :: *biş bilig* (12) *birle-ki bilge bilig çınğaru-sın-ça sakınmak ozdaçılığ ermez-i* (13) *üz-e umaz üçün yinçürgeli istegeli atı bolmaz körüm tip* (14) *bo yangça adın kkir-lig kkir-siz bilge bilig-l(e)r-ig* (15) *ulatu alku adın nom-l(a)r-ıg bilmiş kergek. yme andağ* (56a 1) *ok kkir-lig kkir-siz bilge bilig-l(e)r-ning körüm bolmak-hğ* (2) *yörügi kaltı öngdüнки söz-leyü tüketmiş teg titir tip.* 釋 (3) 曰 何 以 有 此 問 起 *kayu tıtağ-ın bar kılıp bo sizikig turğur-* (4) *-di tip tiser. sudirandiki nV kay-lıg-l(a)r söz-l(e)r bilig körür* (5) *köz ermez tip vaybaşiki-liğ bahşı-l(a)r söz-l(e)r göz körür* (6) *bilig ermez tip uğrayu küsemiş üçün bekiz belgülig ukıtğalı* (7) *bo iki bahşı-l(a)r-ning abipirayın anın bar kılmış ol bo* (8) *sizik-ig. abipirayın söz-lelim birök yinçürdeçi isteteçi* (9) *üçün anın. atı bolur körüm tiser. göz erklig yinçürdeçi* (10) *isteteçi ermez erip. netegin atadı körüm tip.* 所 言

³ Yazmanın daha geniş tavsifi, eserin bölümleri vb. hususlarda bk. Tekin Abidarim, "Giriş", s. XXII-XXVIII.

a) -ig *satır* üstünde.

kayu (11) söz-legüci tokuz törlüg nom-l(a)r-ta körüm atandaçı sekiz-egü-
 (12) -nüng bolup yinçürmek istemek-i köz erklig bolmaz üçün (13) yin-
 çürmek **istemek-i tip** 釋曰答之意云 kiginç
abipira- (14) -yın söz-lelim neng bir yintem yinçürdeçi **isteteçi** üçün (15)
atı bolur ermez körüm tip köz erklig uyur üçün yal tırayu (56b 1) körge-
 li alku öng-l(e)r-ig ymeök atamış ol. körüm tip (2) bilge bilig çmğaru-
 sm-ça sakınmak üz-3 yinçürdeçi **isteteçi** (3) üçün atamış ol körüm tip.

III. Tercüme

(II. Bölüm, 55a 12) *shih yüeh ho yin* Hangi sebeple var (13) edip bu soruyu hasıl etti. Gönül şuuru (Skr. *manovijñāna*) ile birlikte yaratılmış idrâk (14) iyi âsravd'h., ve beş şuur (Skr. *pañcavijñāna*) ile doğmuş idrâk (15) de iyi âsrava'lıdır. Bu iki izahı tam olarak eşitlemek (55b 1) için, "Ne için gönül şuuru (Skr. *manovijñāna*) ile birlikte yaratılmış idrâk görüm (2) olup, beş şuur (Skr. *pañcavijñāna*) ile olan idrâk görüm değildir?" (3) deyip dense, arzulamış olduğu için açık ve seçik olarak bildirmek üzere izahını, (4) bundan dolayı var etmiştir bu soruyu, deyip. *shih yüeh chüeh che chüeh tuan* (5) yinçürmek ise, "kesinleştirmek, parçalamaktır. İstemek ise, (6) "düşünmek, değerlendirmek"tir, denilir. Objeleri (Skr. *vişaya*) ayrıntılı ve kesin olarak düşünüp değerlendirip (7) kesinleştirip parçaladığı için, bu yüzden ad verilmiştir, (8) yinçürdeçi *isteteçi* ("kesinleştiren- değerlendiren") diye. Doğrusunca düşünerek kesinleştirir, (9) değerlendirir olduğu için, bu yüzden adı olmuştur, görüm diye. Beş şuur (Skr. *pañcavijñāna*) (10) ile olan idrâkin var olmadığı için böyle erdemi, (-11) bu yüzden adı olmaz görüm diye. *shih yüeh wu shih chü ssü*. Beş şuur (Skr. *pañcavijñāna*) (12) ile olan idrâk doğrusunca düşünmek (ile) kurtulan olmadığından (13) dolayı, kesinleştirmeğe ve değerlendirmeğe muktedir olmadığı için, adı olmaz görüm deyip (8) diğer kirli ve kirşiz idrâkleri (15) ve diğer bütün şeyleri bu şekilde bilmedir. Ve (56a 1) kirli ve kirşiz idrâklerin görüm olmasının (2) izahı da aynı, yâni öndeki söylenip bitirilmiş (izah) gibidir, deyip. (3) *shih yüeh ho i yu tzü ivân ch'i*. "Hangi sebeple var edip bu soruyu hasıl etti?" (4) deyip dense, *Sautrântika* okuluna mensup (hoca)lar söyler: "Şuur (Skr. *vijnāna*) görür, (5) göz (Skr. *cakşuṣ*) değil." diye. *Vaibhāṣika* (okuluna) mensup hocalar söyler: "Göz (Skr. *cakşuṣ*) görür, (6) şuur (Skr.) değil." diye. Bizzat arzulamış olduğu için, net ve açık olarak *vijñāna*.

izah etmek üzere (7) bu iki (okula mensup) hocaların görüşünü, bu yüzden var etmiştir bu (8) soruyu. Mânasını söyleyelim: Eğer, (göz organı) kesinleştiren ve değerlendiren (9) olduğu için, bu yüzden adı görüm olur

dense, göz organı (Skr. *caṣurindriya*) kesinleştiren (10) ve değerlendiren değildir. Neden görüm diye adlandırdı? *so yen*. (11) Söylenilen dokuz tür *dharma'dan* görüm (diye) adlanan sekizi-birlikte (12) olanın kesinleştirme ve değerlendirmesi olur, çünkü göz organının (Skr. *caṣurindriya*) (13) kesinleştirme ve değerlendirmesi olmaz, *shih yüeh ta chih i yün*. Cevabın mânasını söyleyelim: Asla, yalnızca kesinleştiren ve değerlendiren olduğu için, (15) adı görüm olur değil, (fakat) göz organı (Skr. *caṣurindriya*) (56b 1) bütün renkleri (Skr. *rüpa*) de parlayarak görmeğe muktedir olduğu için, görüm diye adlanmıştır. İdrâk doğrusunca düşünmek ile kesinleştiren .ve değerlendiren olduğu (3) için görüm diye adlanmıştır.

IV. Notlar

(55a 13) *köngül bilig* "gönül şuura" = Skr. *manovijnâna* = Çin. 意識 (i shih) "the faculty of msnd, one of the six vijñânas." SH. 400b, ayrıca bk. Edg. 418b.

(55a 14) *biş bilig-l(e)r* "beş şuur" = Skr. *pancavijnâna* = Çin. 五識 (wu shih), bk. SH. 127a: 五識 The five pariñânas, perceptions or cognitions; ordinarily those arising from the five senses, i.e. of form-and-colour, sound, smell, taste, and touch. İba-, reyî krş. Abidarim II 916 12-19: 五識所依 :: *biş bilig-l(e)r-ning tayafc-ı açu-çd yme közünür üd-te boiur*. Bir de op. cit. 92a 1.'

(55a 14) *akıĝ-hĝ* "âsrava'lı" = Çin. 有漏 (SH. 214a) = Skr. *âsrava* "outflow, discharge" SH. 214a, ayrıca bkz. ÜW 80a *akıĝhg*.

(55a 15) *tengikü* 𑖅 *tsng* (ED 511a) *-j-ik-ü*. *tengik-* "denkleşmek, eşit hale gelmek, eşitlenmek", geçişsiz fiil. Kelimenin kuruluşunu krş. *kirik-* "kirlenmek" (ED 743 b), *içik-* (ED 25a) vb. ile. Bu kelime aynı metinde şu yerlerde de geçmektedir: *nece inçip tayajf-ı idiz boĝay bolmak üz-e tengik-meser yme* 89b 2-3; *üsdünki yoriĝuluk yörüg üz-e yörser üd yol-in. bo yörüg tengikmez yonyu turur-in şı bolz-un yçriĝulul? yörüg üz-e yörser yol tip. öngre yorımış-in kinkisin ne (eĝin yoriĝuluk yörüg üz-e y ör di yol tip. 1/2, 129b 7-10; kuyu yangkariĝ-ingiz>l(a)r t(e)ngikmez II , 30a 2.*

(55b 1) *körüm* "görüm, görme" = Çin. 𑖅 (chien) = Skr. *dar sana, drşti* SH 243b: "seeing, discerning, judgment, views, opinions, it is thinking, reasoning, discriminating, selecting truth, including the whole process of deducing conclusions from premises. it is comntonly used in the sense of wrong or heterodox views or theories, i.e. 邪見

or 有見, especially such as viewing the seeming as real and ego as real.

(55b 2) *birle-ki: birle üzerine -\-ki âitlik eki ile birleki "ile olan" Bk. DTS 102b.*

(55b 5) *yinçürmek erser otğurak-lamak üz-mek erür.* Bu ibare 55b 4'teki Çin. 决者决也 cümlesinin tercümesidir. Buna göre Uyg. *yinçürmek*, Çin. 决 (chüeh) kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır. Böylece *yinçür-* = Çin. 决 (chüeh G. 3218, 3219): "to cut off; to slay; to pass sentence; to decide; to settle" demektir. Zâten, kelimenin mânası *otğurak-lamak üz-mek* "parçalamak, kesmek"

"kesinleştirmek, kesin hale sokmak, kararlaştırmak, hüküm vermek, belirlemek" çifti ile izah edilmiştir, *yinçür- fiili* bu mânası ile SDB 130'da geçmektedir: *azı-ça yme bolur yörüğ tozin yinçürüp nom-ça YORIDAÇI-lar. yinçür-* kelimesinin morfolojik ve semantik bakımlardan isahı ve *yinçke* ve *yinçkele(n)*- ile bağlantısı için bkz. Barutçu SDB, s. 257, Açıklama 130. 11.

otğurak-lamak üz-mek = Çin. 决也 (chüeh tuan G. 3218, 12 149) "parçalamak, kesmek; karar vermek, hüküm vermek, belirlemek", bunun için hemen yukarıdaki 55b 4'te bulunan Çin. ibareye bk. *otğurakla- L*ot-ğur-ak+la-* "parçalara ayırmak, kesmek" → "kesinleştirmek, kesin hâle sokmak", *otğurak* "kesin; kesin olarak" *L*ot-ğur-ak*, krş. ED 49a. Bu teşkillerin kök kelimesi **ot- otur-* (ED 67b(1)), *otura* (ED 69b), *otrul-* (ED 69a), *otruş-* (ED 69b), *otğurati* (ED 49a) ve de *otruğ* (krş. ED 65b) kelimelerinin kök kelimesi ile aynı kelime olmalıdır.

(55b 5-6) *istemek erser sakınmak ülgülemek: iste-* "istemek, aramak, araştırmak", bk. ED 243. Yukarıdaki ibareye göre terim olarak "teemmül etmek". *sakınmak ülgülemek: sakın-* "düşünmek, istiğrak etmek", bk. ED 812 b. Kelimeyi krş. SH 302a 思 Cint-. Think, thought; turn the attention to" = Skr. *cit* bk. MW. 395 b. *ülgüle-* "ölçmek, tartmak", bk. ED 145a = Skr. *pra-mā* = Çin. 量 SH. 392b: "Pr-māna. Measure, capacity, length, ability; to measure, deliberate; a syllogism in logic." *sakınmak ülgülemek*, krş. SH 302a 思 量 "thinking and measuring, or comparing; reasoning."

(55b 6) *aṭkanḡu-l(a)r-ıḡ: aṭkanḡu* "duyu objesi" = Skr. *viṣaya*, bk. UW 265 b; Kudara *Kārikā*, s. 337, Com. 14a(2) ve Röhrborn Terminologie, s. 280-284.

(55b 8) *yiñürdeçi işedeçi* "kesinleştiren (belirleyen) ve değerlendiren (teemmül eden)", *yiñür-* ve *iste-*'in izahları için bk. Not (55b 5) ve (55b 6). Bu ibare, *Abidarim*'in işlenen bu bölümü dışında (bk. in deks), aynı metinde 52b 8 ve Barutçu SDB 151'de de geçmektedir: *AMTI biz yirçünser* (düzelt: *yiñürser*) *isteser biz alku dyan-lar-nıng tözin*.

(55b 14) *adın kkir-lig kkir-siz bilge bilig-l(e)r-ig: kkirlig* "kirb", krş. SH 299b; 垢 Mala. Dust, impurity, dregs; moral impurity; mental impurity. Whatever misleads or deludes the mind; illusion; defilement; the six forms are vexation, malevolence, hatred, flattery, wild talk, pride; the seven are desire, false views, doubt, presumption, arrogance, inertia., and meanness. *kkirlig ... bilge bilig*, krş. SH. op. cit. 垢 識 (*maḷa-vijñāna*) Defiling knowledge, the common worldly knowledge that does not discriminate the seeming from the real. Ayrıca krş. Edg. 198a *kleśa-jñeya*. *kkir-siz* "kirşiz, temiz", krş. SH. 356b Amala. Pure, clear. *kkir-siz bilge bilig*, krş. SH. op. cit.: 清 淨 識 *Amalavijnāna*, pure, uncontaminated knowledge." Bu kısmı krş. 54b 11-15: *kkir-lig uğuş-taki biş körüm-l(e)r erür. körüm adın kkir-lig bilgs bilig-l(e)r alku barca körüm ermez kaltı az. övke kövenç kamağ-lğ-sız bilig-siz sişik birle toğmiş bilge bilig-l(e)r erür. adın kkir-lig nom-l(a)r yme ök barca körüm ermez*.

(56a 4) *sudirandiki nrkay-hğ-lfajr* "Sautrântika okullular", *sudirandiki* 𑀅𑀲𑀭𑀮 Skr. *Sautrântika* "an important Hinayāna school, which based its doctrine on the sūtras alone" SH 409b, ayrıca bk. 99b; Edg. 606b. *sudirandiki*, *sudurandiki* için yanlış yazım olmalıdır, krş. *Abidarim* 1/2 131a10 *sudurandiki ni'kay-lğ alku bahşı-l(a)r söz l(e)r*; 134a 9-10 *munung uğrında sudurandiki nVkay-lğ-lfajr-nıng kayu sözlemiş-i uz bolur* vb. ni'kay "okul" 𑀅𑀲𑀭𑀮 Skr. *nikāya*= Çin 部 SH 365b: "A group, tribe, class, division, section; board, office; school, sect."; Edg. 291a *nikāya* (3) school (of religious opinion). *Sautrântika* okulu hakkında bilgi için bk. *Indian Philosophy* I, s. 619-623.

(56a 5) *vaybaşiki-hğ bahşı-l(a)r* "**Vaibhāṣika** (okuluna) mensup hocalar", *vaybaşiki* 𑀅𑀲𑀭𑀮 Skr. *vaibhāṣika*, bk. SH k 305b: "The **Vaibhāṣikas** were the followers of this realistic school, in Chinese text mostly quoted under the name of **Sarvāstivādī**", ayr. bk. Edg. 511a. Bu okul hakkında bilgi için bk. *Indian Philosophy* I, s. 613-619.

(56a 7) *bo iki bahşı-l(a)r-nıng abipirayın: abipiray* "mân 𑀅𑀲𑀭𑀮 kr. *abhiprāya* "purpose, intention, wish; opinion, meaning, sense (as of a

word or of a passage)" MW 66b. Ayrıca bk. Edg. 54b. Bu kelime Çin.

(i G. 5367): "A thought; an idea; an opinion; a sentiment; an intention; meaning; will; wish; motive; purpose" kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır, krş. 56a 13-14: 答之惠云 *kiginç abi-piray-ın söz-lelim*. Ayrıca bk. UW 36b.

(56a 9) *köz erklig* "göz organı, görme organı" = Skr. *cakşurindriya m* Çin. 眼根 "the organ of sight" SH 361b, 22a. *erklig* "güç sahibi; meleke; duyu organı" = Skr. *indriya* = Çin. 根 (*kân*) "the faculty which is able to produce knowledge, beneficial faculty, sense-organ, faculty of sense", bk. Kudara *Kārikā*, s. 337, Com. 14a (1); SH 327 a.

(56a 10) *ne tegin* "neden, niçin", bk. Röhrborn Terminologie, s. 294, Anm. (119a 6).

(56a 10-12) *kayıt sözlegüçi tokuz törlüg nom-l(a)r-ta körüm atandaçı sekiz-egü-nüng bolup* ibaresini krş. 52b 4-5: *köz-te ulatı nom uğuş-nung yarım-ı sekiz-egü-ni atamış ol körüm tip limiş-i er ser*.

(56b 1) *alku öng-l(e)r-ig*: *öng* "renk-şekil" = Skr. *rûpa* = Çin. 色 "outward appearance, form, colour, matter, thing" SH 220a, ayrıca bk. *Kudam Kārikā*, s. 336, Com. 13a(1).

V. İndeks

abipiray; *a,-in* 56a 8, 13/14; *bo iki başı-l(a)r-ning a.-in* 56a 7.
adın; *a. kkir-lig kkir-siz bilge bilig-l(e)r-ig* 55 b 14; *alku a. nom-l(a)r-ig* 55b 15.

adırt-hğ; *a. otğurak* 55b 7.

akıg-lig; *edgü a.* 55a 14; *edgü a. erür* 55a 15.

alku; *a. adın nom-l(a)r-ig* 55b 15; *a. öng-l(e)r-ig* 56 b 1.

andağ; *yme a. ok* 55b 15.

anın 55b 4,-7, 9, 11; 56a 7, 8, 9.

at; *a.-ı bolmuş ol... tip* 55b 9; *a.-i bolmaz... tip* 55b 9, 11; *a.-ı bolur ermez... tip* 56a 15; *a.-i bolur... tiser* 56a 9.

ata-; *a.-dı* 56a 10; *a.-mış ol* 55b 7; 56b 1, 3.

atan-; *a.-daçı* 56a 11.

atkanı; *a.-l(a)r-ıg* 55b 6.

- bağış** başıki-lig b.-l(a)r 56a 5; *bo iki b.-l(a)r-nmg* 56a 7.
 6ar; **bar kıl-** 55a 12; 55b 4; 56a 3, 7.
bekiz; b. *belgü-lüg* 55b 3; 56a 6.
belgü-lüg; *bekiz b.* 55b 3; 56a 6.
 bil-; b.-miş *kergek* 55b 15.
bildür-; b.-*geli* 55b 3.
 bilge; 6. *Giig* 55a 13, 14; 55b 1, 2, 10, 12, 14; 56a 1; 56b 2.
bilig; b. 56a 4, 6; *biş* 6. *birle-ki* 55b 11; *köngül b. birle* 55a 13; 55b 1; 6f\$
 b.-l(e)r *birle* 55a 14; *biş b.-l(e)r birle-ki* 55b 2, 9/10; *bilge b.* 55a 13;
 55b 1; 56b 2; *biş biligl(e)r birle-ki bilge* 6. 55b 2, 12; *bilge* 6. yme öf
 55a 14; *bilge b.-ning* 55b 10; *kkir-lig kkir-siz bilge b.-l(e)r-ning* 56a 1;
 adın *kkir-lig kkir-siz bilge b.-l(e)r-ig* 55b 14.
 bir; 6. *yintem* 56a 14.
 birle; 6. *toğmuş* 55a 14; 6. *yaratılmış* 55a 13; 55b 1; *biş bilig-l(e)r b.-ki*
bilge bilig 55b 2, 10, 12.
 birök 56a 8.
biş; b. *bilig-l(e)r* 55a 14; 55b 2, 9, 11,
bo; b. *iki bahşı-l(a)r-ning* 56a 7; b. **sizik-ig** 55a 13; 55b 4; 56a 3, 7; 6.
yangça 55b 13.
 bol-; **atı** b.-ur 56a 9; *körüm ermez* 6.-ur 55b 2; *atı* 6.-ur *ermez* 56a 15;
atı b.-miş ol 55b 9; *atı b.-maz* 55b 11, 13; b.-*maz için yinçürmek*
istemek-i 56a 12; 6.-*up yinçürmek istemek-i* 56a 12; *körüm b.-up* 55b
 2; *körüm b.-mağ-lig yörüg* + 56a 2.
çınğaru; ç.-*sınçasakın-* 55b 8, 12; 56b 2.
edgü; e. *akıg-lığ* 55a 14, 15.
edrem; *mundağ osuğ-luğ e.-i* 55b 10
 er-; e.-ür 55a 15; 55b 5; e.-*ser* 55b 5(2); e.-*mez e.-ip* 56a 10; c.-*mez* 56a
 5, 6; *bolur e.-mez* 56a 15; e.-*mez bolur* 55b 2; e.-*mez-i* 55b 12.
erklig; *köz e.* 56a 9, 12, 15.
iki; i. *yörüg-l(e)r-i* 55a 15; *bo i. ba\şı-l(a)r-ning* 56a 7.
iste-; *yinçürdeçi i.-teçi* 55b 8, 56a 10; *yinçürdeçi i.-teçi için* 56a 8, 14;
 56b 2; *yinçür-ür i.-yür için* 55b 9; *yinçürgeli i.-geli u-* 55b 13;
i.-mek 55b 5; *yinçürmek i.-mek-i* 56a 13; *yinçürmek i.-mek-i bol-*
 56a 12.
kalı; k. ... *teg* 56a 2.
kayu; **k. ultağ-ın** 55a 12; 56a 3; **k.** *söz-legüci* 56a 10.

kergek; bilmiş k. 55b 15.

kıl-; *bar k.-miş ol* 55b 14; 56a 7; *bar k.-ıp* 55a 13; 56a 3.

kiginç; k. abipiraym 56a 1.

kkir-lig; k. ... bilge bilig-l(e)r-\- 55b 14; 56a 1.

kkir-siz; k. ... bilge bilig-l(e)r-\~ 55b 14; 56a 1.

köngül; k. bilig 55a 13; 55 b 1.

kör-; k.-ür 56a 4, 5; **yaltırayu** *k.-geli u-* 56b 1.

körüm 55b 1, 2, 9, 11, 13; 56a 1, 9, 10, 11, 15; 56b 1, 3.

köz 56a 5 (2); *k. erklig* 56a 9, 12, 15.

küse-; k.-miş üçün 55b 3; *ugrayu k.-miş üçün* 56a 6.

mundağ; m. osuğ-luğ 55b 10.

ne; n. üçün 55b 1.

neng; n. ... ermez 56a 14.

netegin 56a 10.

nı'kay-lığ; sudirandiki re. 56a 4.

nom; alku *adın n.-l(a)r-ıg* 55 b 15; **tokuz** *törlüg n.-lar-ta* 56a 11.

ok *bk. ök. yme andağ* o. 56a 1.

ol; atamış o. 55b 8; 56b 1,3; **atı** *bolmışo.* 55b 9; **bar kılmuş** o. 55b 4; 56a 7.

osuğ-luğ mundağ o. 55b 10.

otğurak odirt-lig o. 55b 7.

otğurakelü *üçün* 55b 7; *üzmele* **erinal** 55b 5.

oz-; **o.-daçı-lig** *ermez-i* 55b 12.

ök; blok. *yme ö.* 55a 15; 56b 1.

öng; alku *ö.-l(e)r-ig yme ök* 56b 1.

öngdünki 56a 2.

saktın-; *s. -ıp ülgülep* 55b 6; **çınğaru-sın-ça** *s.-ıp* 55b 8; **s.-mak** *ülgülemek*

55b 6; **çınğaru-sınç-a s.-mak** (*üz-e*) 55b 12; 56b 2.

sekiz-egü; s.-nüng ... yinçürmek istemek-i 56a 11/12.

sizik; *bo s.-ig* 55a 13; 55b 4; 56a 3, 8.

söz-ie-; s.-lim 56a 8, 13; *s.-r* 56a 4, 5; **qayu** *s.-güçi* 56a 11; *s.-yü tüket-*

56a 2.

sudirandiki; s. nVkay-lığ l(a)r 56a 4.

teg; söz-leyütüketmiş t. 56a 2.

tengik-; t.-ü tüket- 55a 15.

tiltağ; qayu-in 55a 12; 56a 3.

ti-; *birök ... t.-ser* 56a 9; *t. -p t.-ser* 55b 3; 56 a 4; *t.-p* 55a 4, 8, 9, 11, 13";
56a 2, 5, 6, 10, 13, 15; 56b 1, 3.

ti-; *t.-ir* 55b 6; 56a 2.

toğ-; *birle t.-miş bilge bilig* 55a 14.

toğuz; *t. törlüg nom-l(a)r+* 56a 11.

törlüg; **toğuz** *İ. nom-l(a)r+* 56a 11.

turğur-; *t.-dı* 55a 13; 56a 3/4.

tüket-; *söz-leyü t.-miş teg* 56a 2; *tengikil t.-mek üz-e* 55a 15.

w-; *u.-yur üçün yaltırayu körgeli* 56a 15; *u.-maz üçün yinçürgeli* **istegeli**
55b 13.

uğrayu; *u. küsemiş üçün* 56a 6.

ukıt-; *u. -ğalı* 56a 6.

ulati 55b 15.

üçün; *ne ü.* 55b 1; *bolmaz ü.* 56a 12; *küsemiş ü.* 55b 3; 56a 6; *uma« ü.*
55b 13; *uyur ü.* 56a 15; **üzer** *ü.* 55b 8; *yü* **isteteçi** *ü.* 56a 9,
14; 56b 3; *yinçür-ür* **isteyür** *ü.* 55b 9.

ülgüle-; **saķınıp** *ü.-p* 55b 6; **saķınmak** *ü.-mek* 55b 6.

üz-, **otğurak-lap** *ü.-er üçün* 55b 7; **otğurak-lamak** *ü.-mek erür* 55b 5.

üz-e; *ermmez-i ü.* 55b 13; **saķınmak** *ü.* 56b 2; *tengikü tüketmek ü.* 55b 1.

vaybaşiki-hğ; *v. bahşı-l(a)r* 56a 5.

yaķtır-; *y.-yu körgeli* 56a 15.

yang; *bo y.-ça* 55b 14.

yaratıl-; *birle y.-miş* 55a 13; 55b 1.

yinçür-; *y.-deçi* **isteteçi** 55b 8; 56a 9; *y.-deçi* *isteteçi üçün* 56a 8; *y.-ür*
isteyür *üçün* 55b 8/9; *umaz üçün y.-geli* **istegeli** 55b 13; *y.-mek*
erser 55b 5; *y.-mek* **istemek-i** 56a 12, 13.

yintem; *bir y.* 56a 14.

yme; *y. andağ ok* 55b 15; *bilge bilig y. ök* 55a 14; *öng-l(e)r-igy.* *Sk* 56b 1.

yok; *y. üçün* 55b 10.

yörüg; *bilge bilig-l(e)r-ning ... y.-i* 56a 2; *y.-in* 55b 3; *ikiy.-l(e)ri* 55a 15.

Çince ideogramlar indeksi

<i>che</i>	G. 542	<i>chüeh*</i>	G. 3218.
	55b 4.		55b 4.

ch'i	G. 1070. 56a 3.	/ tuan bk. G. 3218 55b 4.
chih	G. 1787. 56a 13.	ho G. 3941. 55a12; 56a 3.
chü	G. 3019. 55b 11.	i G. 5367. 56a 13.
ï	G. 5462. 56a 3.	wen G. 12 650. 56a 3.
shih	G. 9928. 55b 11.	wu G. 12 698. 55b 11.
shih ,	G. 9983. 55a 12; 55b.4; 55b 11; 56a 2; 56a 13	yen G. 13 025. 56a 10.
so	G. 10 211. 56a 10.	yin G. 13 215. 55a 12.
ssü	G. 10 271. 55b 11.	yu G. 13 376. 56a 3.
to*	G. 10 479. 56a 13.	yüeh G. 13 772. 55a 12; 55b 4; 55b 11; 56a 2; 56a 13.
tuan*	G. 12 149. 55b 4.	yün G. 13 805. 56a 13.
tz'ü	G. ,12 387. 56a 3.	

VI. Kısaltmalar

Abidarim: bk. TekinAbidarim.

Anm: Anmerkung. "not".

BarutçuSDB: F. Sema Barutçu, *Uygurca Sadâprarudita ve Dharmod-gata Bodhisattva Hikâyesi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 1987.

* Bu Çin. ideogramın okunuşunda yardımcı olan Erkin Emet, Wang Yüanjdn ve Kyoo Seok Yeon Beylere burada teşekkür ederim.

bk.: Bakınız.

CAJ: Central Asiatic Journal.

Com.r Commentary.

Çin.: Çince.

DTS: V. M. Nadelyaev, D. M. Nasüov, E. R. Tenişev, A. M. Şçerbak, *Drevnetyurkskiy slovar'*, Leningrad 1969.

Edg.: F. Edgerton, *Buddhist Hybrid Sanskrit I I: Dictionary*, New Hawen 1953.

ED: G. Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth-Cintury Turkish*, Oxford 1972.

G : H. A. Giles, *A Chinese-English Dictionary I I*, New York ²1964.

JA: Journal Asiatique.

Krş.: Karşılaştırınız.

Kudara Karika: Bk. dip not (1).

MW: M. Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford 1899.

Radhakrishan, S., *Indian Philosophy I I*, London ²1929-1931.

RöhrbornTerminologie: Bk. dip not (1).

s.: Sayfa.

SDB: bk. BarutçuSDB.

SH: W.E. Soothill and L. Hodous, *A Dictionary of Chinese Buddhist Terms*, London 1937.

Skr.: Sanskrit.

TekinAbidarim: bk. dip not (1).

Uyg.: Uygurca.

UW: K. Röhrborn, *Uigurisches Wörterbuch, Sprachmalerial der vor-islamischen türkischen Texte aus Zentralasien, LJg. I-IV*, Wiesbaden 1977-1988.

ZDMG: Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

1. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...
 11. ...
 12. ...
 13. ...
 14. ...
 15. ...
 16. ...
 17. ...
 18. ...
 19. ...
 20. ...

56b

21. ...
 22. ...
 23. ...
 24. ...
 25. ...
 26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...
 34. ...
 35. ...
 36. ...
 37. ...
 38. ...
 39. ...
 40. ...

F
+7